

LEIDINYS BŪSIMŪJŲ PIRMOKŲ TĖVAMS

Nesielvartaukite, kad negalite duoti savo vaikams visų geriausių pasaulio dalykų. Atiduokite visa, ką geriausia turite savyje.

AR VAIKAS JAU PASIRUOŠĘS MOKYKLAI?

Kai iškrenta pirmieji dantukai, kai nusibosta miegoti pietų miego ir eiti į darželį, metas į mokyklą. Pirmiausia vaikas turėtų būti socialiai pasiruošęs, mokėti užsirišti batukus, užsisėgti sagas, persirengti, apsivilkti sportinę aprangą (visi higienos įgūdžiai) ir pan. Mažylis turėtų mokėti pasisveikinti, atsisveikinti. Pasitaiko, kad kai kurie vaikai įsivaizduoja, jog mokykloje žais su lėlytėmis ir mašinėlėmis. Tokie mažyliai psichologiškai dar nesubrendę mokyklai. Tėvai gali ir turi padėti tokiems vaikams susikaupti. Prieš ruošiantis į mokyklą, reikėtų jiems papasakoti, ką jie ten veiks. Būtina su mažyliu kalbėtis apie tai, kas jo laukia. Dažniausiai pirmieji tėvų ima klausinėti patys vaikai. Kai kurie nerimauja, kaip jiems seksis, kiti tiesiog domisi, kaip ten viskas vyksta ir pan. Atsakykite, paaiškinkite. Vaikas turi žinoti, kad 35 minutes reikės būti susikaupusiam, teks klausytis ir išgirsti. Reikės mokėti pasakoti. Atkreipkite dėmesį į vaiko kalbą. Jis jau turi mokėti dalytis įspūdžiais. Jei tai sunkiau sekasi, pravartu per vasarą pasimokyti – pavartyti knygeles, aptarti paveikslėlius. Lavinti kalbą būtų galima aptariant vaiko dienos įvykius: kaip jam sekėsi darželyje, ką jis nuveikė... Labai svarbu negąsdinti vaiko mokykla.

Vaikai skaityti pradeda nuo savo vardo pirmosios raidės, mylimo žaisliuko pavadinimo. Mokymosi skaityti norą galima sužadinti ir žaidimu. Pvz.: „Šiandien skaitysim knygutę. Kokios norėtum? Surask. Kokia raide prasideda pavadinimas?“ ir t.t. Jei vaikas žino pavadinimą, paduokite kitą knygą – tegul pastebi, kad apsirikote. Dažniausiai mažieji į mokyklą ateina jau mokėdami parašyti savo vardą. Blogai, kai išmoksta netaisyklingai laikyti parkerį ar netinkamai rašyti raideles – tokius reikia iš naujo mokyti. Jei vaikas kairiarankis, netrukdykite jam dirbti kaire ranka. Visko vaikas išmoks mokykloje, tačiau mažyliai su malonumu skaičiuoja savo pirštukus. O dar labiau jiems patinka skaičiuoti pinigėlius, kai nori ką nors nusipirkti – tai ir yra puikus matematikos pradžiamokslis.

KAIP ELGTIS TĖVAMS, KAD PADĖTŲ SAVO VAIKUI SĖKMINGAI INTEGRUOTIS Į MOKINIŲ VISUOMENĘ

Pradedant lankyti mokyklą, ypatingos reikšmės įgyja nuostatos ir nuotaikos, su kuriomis vaikas peržengia mokymo įstaigos slenkstį. Neretai vaiko požiūrį į mokyklą, apskritai į mokymąsi nulemia tėvų nuomonė. Jei tėvai žvelgia į mokyklą kaip į „neišvengiamą blogybę“, suprantama, vaikų motyvacija mokytis bus labai menka.

Kokie gali būti teigiami stimulai, galintys padėti vaikui nusiteikti atsakingam ir rimtam darbui?

Pirmiausia, apeliavimas į naują – mokinio – statusą. Vaikas turi pajusti, kad mokymasis – rimta veikla ir įpareigojimas, už kurių sėkmę bus atsakingas jis pats. Jį turi lydėti Jūsų palaikymas ir pasitikėjimas, kad „pajėgs, sugebės“. Antra, tikėjimas, kad pasiseks. Jeigu vaikas matys, kad pasitikite jo sugebėjimais, jis jausis tvirtesnis, pajėgesnis, turės daugiau valios, jėgų ir užsispyrimo siekti tikslo. Pajutęs Jūsų abejonę dėl jo galimybių, išsigąs nė nepradėjęs darbo ir nesistengs pasiekti net to, ką tikrai pajėgtų. Trečia, besąlygiškos paramos ir palaikymo demonstravimas: Jūsų atžala turi tvirtai žinoti, kad susidūrusi su problemomis, nesėkmėmis, ji visados susilauks Jūsų pagalbos.

Ko nereikėtų daryti, kad nebūtų sutrukdyta sėkmingam vaiko mokymosi startui?

Labai svarbu nekelti vaikui pernelyg didelių reikalavimų. Tikėkite savo vaiku ir mylėkite jį tokį, koks yra, o ne tokį, koks Jums patiktų. Nederėtų lyginti vieno vaikų su kitais. Siūlymas būti „tokiam, kaip kaimynų Jonukas ar Dariukas“ gali duoti labai nepageidaujamų rezultatų: pradžioje pabandęs lygiuotis į draugus, kuriems labiau sekasi, bet vėliau pamatęs, kad nepasivys jų, vaikas gali nusivilti savimi, imti pykti ant viso pasaulio, išlieti nepasitenkinimą ant savo „konkurentų“. Nereikėtų pernelyg primygtinai rūpintis vaiko mokykliniais reikalais. Vaikas turi žinoti ir įsisąmoninti: mokymasis – jo reikalas; už savo veiklos sėkmę atsako jis pats. Įsisąmoninta atsakomybė, gebėjimas įsipareigoti ir atlikti pareigas padės vaikui ateityje tapti patikimu darbuotoju, partneriu, bičiuliu. Nederėtų kurti nerealaus, iškreipto mokyklos paveikslo: kad ten bus tik labai linksma, nepaprastai įdomu, kad mokytoja bus visada maloni, o bendraamžiai – geri ir draugiški. Reikia nuteikti vaiką, kad teks susidurti ir su netikėtumais, ir su nepatirtais, nežinomais dalykais, ir su nesupratimu, net priešišku... Būtina paaiškinti jam, kad tai yra normalu – gyvenime nuolat tenka išgyventi ir gerus, ir nelabai gerus jausmus, žmonių taip pat būna visokių: ir gerų, draugiškų, nuoširdžių, ir nelabai geranoriškų, palankių.

PIRMASIS KOLEKTYVAS

Būsimą mokinuką verta mokyti kai kurių savybių. Pirmoji – menas kalbėti ir būti išklausytam. Kiekvienas žino, kad kalbantis būtinas akių kontaktas. Todėl nuo mažų dienų kalbėdami su vaiku žiūrėkite jam į akis. Šitaip parodote, kad domitės savo pašnekovu. Idealu, jei prisėsite, o gal vaiką užkelsite ant kėdės ir judviejų akys bus viename aukštyje. Netrukus suprasite, kad žiūrint į akis bendrauti yra smagiau, ir pastebėsite, kad anksčiau pro mažojo ausis praslydusi informacija dabar jas pasiekia. Geras pašnekovas turi mokėti ir klausytis. Išmokykite vaiką klausytis įvairių istorijų. Papasakokite ką nors apie save. Jei mažasis pradės čiauškėti, sudrausminkite: „Aš juk tavęs nepertraukiau, dabar mano eilė kalbėti. Būk geras ir paklausyk“. Antroji – parepetuokite mokyklos režimą. Vaikai mokykloje išvengtų daug nemalonumų ir bendraamžių pašaipos, jei jų netrikdytų iš pradžių neįprastas režimas. Pirmiausia reikia žinoti, kad vaikučiui teks prisitaikyti prie kitų poreikių, t. y. visiems priimtinos bendros tvarkos. Išmokykite anksčiau atsikelti. Vaikas privalo mokėti apsirengti, susidėti daiktus į kuprinę... Juk nenorite, kad Jūs iš mokykloje dėl to imtų erzinti kiti vaikai... Trečioji – pasaulio naujienos. Teks pasirūpinti, kad būsiamasis pirmokas turėtų kai kurių bendraamžiams aktualių žinių. Pasikalbėkite apie tai, kas vaikams patinka, tik nevertinkite ir nekritikuokite – jie turi teisę į savo nuomonę.

Kokių bėdų gali nutikti kolektyve?

Nauja aplinka vaikui gali sukelti stresą. Ypač jei kiti mokiniai nepriima į savo būrį išskėstomis rankomis. Tada pradinukai tėvams guodžiasi, kad mokykloje juos skriaudžia. Kaip reaguoti į mažojo skundus? Vaikui teks išmokti jų išvengti. Jei nesutaria su Onute ar Petriuku, nes jie nesidalija klasėje esančiomis knygelėmis, nieko baisaus. Konfliktą vaikas gali išspręsti pats. Jūs tik pasiūlykite keletą sprendimo būdų: „Knygeles vartykite iš eilės, apsikeiskite jomis, užsiimkite kita veikla ir pan.“ Verta paklausti ir mokytojos, ar tikrai Jūsų vaikui taip nesiseka. Ir pats nuskriaustasis gali atsakyti į klausimus, kurie tėvams atskleis tiesą: „Kas tavo draugai mokykloje?“, „Ar turi priešų?“, „Dėl ko susipykai su vaikais?“ Tik venkite beprasmiškai klausti: „Ar patinka mokykloje?“ Jei vaikui nesiseka, tai ir atsakymas aiškus.

Netrukus Jūsų mažojo ramus gyvenimas bus iškeistas į visuomeninį. Jam tai prilygsta pasaulinės svarbos įvykiui. Todėl rengdami į mokyklą stenkitės kalbėti apie gerąsias kolektyvo savybes, nuteikite vaiką palankiai. Juk nuo šiol jį sups smagių bendraamžių draugija.

RAIŠKI KALBA – SĖKMĖ MOKSLUOSE

Gerai išsivystęs, taisyklingas kalbėjimas yra viena iš svarbiausių sėkmingą vaiko mokymąsi nulemiančių prielaidų. Įvairūs kalbėjimo raidos sunkumai neišvengiamai turi įtakos mokslams. Be to, tai trikdo bendravimą su aplinkiniais, traumuoja vaiko psichiką. Mokiniai, turintys kalbėjimo sutrikimų, labai sunkiai įgyja taisyklingos rašybos įgūdžius, sunkiau išmoksta skaityti. Tai trukdo vaikams mokytis matematikos ir pasaulio pažinimo dalykų.

Tam tikrais amžiaus tarpsniais vaiko kalbėjimas turi vienokių ar kitokių spragų, tai yra normalus kalbos raidos reiškinys. Jei švepluojama ir sulaukus šešerių, būtina ieškoti priežasčių. Jei vaiko kalbėjimo aparatas turi defektų, reikia nedelsiant parodyti specialistams. Kitos dažniausiai pasitaikančios kalbėjimo raidos sutrikimų priežastys: neteisinga kalbinė aplinka – tėvų ar kitų nuolat su vaiku bendraujančių asmenų kalbėjimo trūkumai, sulėtėjusi psichinė raida, dvikalbystė ir kt. Dažniausiai pasitaikantys tarp septynmečių kalbėjimo sutrikimai – šveplavimas ir neišlavėjusi foneminė klausa. Šie kalbėjimo trūkumai turi įtakos rašybos bei skaitymo įgūdžių formavimuisi.

Jei įtariate vaiką turint kalbėjimo raidos sutrikimų, kreipkitės į mokyklos logopedą arba į psichologinę – pedagoginę tarnybą, kuri vykdo kompleksinį vaiko raidos tyrimą. Nustačius sutrikimą, išsiaiškinus jo priežastis, bus galima vaikui profesionaliai pagalbėti. Kalbos korekcinio darbo sėkmę lemia ne vien minėtų priežasčių pašalinimas, bet ir glaudus tėvų, mokytojų, logopedo (jei reikia, ir kitų specialistų) bendradarbiavimas.

PATARIMAI TĖVELIAMS, RUOŠIANTIEMS MAŽUOSIUS ŠNEKUČIUS Į MOKYKLĄ

- Raskite laiko kiekvieną dieną po 20 min. vaikams garsiai paskaityti kokį nors tekstą – žinoma, geriausiai tiks pasakėlė. Tokiu būdu lavėja vaiko girdimasis suvokimas, vaizduotė, vėliau jie padės lengviau formuoti skaitymo bei rašymo įgūdžiams.
- Vaikams, turintiems tarimo trūkumų, naudinga kasdienė lūpų, liežuvio mankšta. Ją, paaiškinus logopedui, tėvai galėtų atlikti kartu su savo mažaisiais.
- Pastebėję vaiko kalbos trūkumus, nedelskite, kreipkitės į logopedą. Kai kuriems tarimo trūkumams pašalinti kartais pakanka kelių apsilankymų.
- Sekite vaiko kalbą. Netaisyklingai tariamus žodžius pakartokite patys, įpinkite juos į kokį posakį, dainelę ir kartokite kartu su mažyliu.

Pagal žurnalą „Pirmokas“ parengė pradinio ugdymo mokytoja ekspertė Valdonė Šimonytė